

A PROPÒSIT DE L'ÚLTIM POEMARI D'ANTONI CLAPÉS

La realitat com a imatge especular, com a especulació. O com a ombra sense cap focus de llum que la projecti. Potser el viatge de tornada del mite de la caverna platònic, un cop descobert l'enlloc de la Idea.

"Viatge de llums vers la llum, / aquest insofrible no-res".

Antoni Clapés indaga els límits, s'adreça als marges del llenguatge, i conscient que no hi ha paraules per anomenar aquella realitat inexistència on nia el dolor ontològic, el dolor de ser per haver de deixar de ser -aquest dolor abandonat per tants com es refugien en l'humor i la riallada, incapaçs de resistir-lo-, combina els noms que hi ha per fer aparèixer, si més no com a contrast, l'espai negatiu del no-res, del no-ser, i per un moment, com si sentís la feblesa que sent aquell que perdut al desert creu endevinar un oasi, en voldria fer paradís, esperança.

"Abandones senderes interiors / per retornar als marges. Enrere, / biaix de mots, fraseig d'ombres, / illes a la deriva: / jardí del pur no-res".

Clapés amb els noms encercla, gairebé habita, aquell espai situat enlloc, però perceptible en tot i posat al descobert per la mort, que des de l'aparició de la paraula al món és la manifestació de la inexistència en la vida, és la prova que faltava per demostrar-hi que el no-res no consisteix únicament en simple oposició conceptual al que hi ha. La mort és la frontissa que articula existència i inexistència i que els versos de *Destret* a vegades fan girar com si fos possible la intromissió de la veu en el silenci. ¿La porta del jardí?

"Tan sols / allò no dit / pot acollir la teva escriptura".

D'aquí totes les estratègies intentades: des del crit fins al silenci, des de la revolta fins a la meditació, potser el to de veu predominant en l'obra de Clapés. En els seus llibres, la paraula es posa a prova en els intents d'articulació de nous sentits, en els intents de for-

mar perífrasis que descriu tot allò que no té cap nom. És la voluntat de fer sorgir el que no hi ha, si més no, com a negatiu. Perquè el que no hi ha hi és com a dolor, i per això necessitem fer-ho evident encara que només sigui com a absència, com a falta, com a nostàlgia d'alguna cosa que és fora nostre, que mai podrem viure, però de la qual ens ha quedat la sospita, la carència: com el buit deixat per un membre mutilat, com el so de la boira, com un record d'abans de ser que la consciència de la mort ens remou.

"El dir del no-res / és el llenguatge de tot".

Però al capdavant de l'esforç, de l'intent d'ocupar la buidor parlant-ne, hi trobem tot sovint el desassossec, la veracitat de la no-salvació, perquè seguir l'impuls d'aquest alè lingüístic que ens remet als límits podria fer-nos tornar crèduls, adoradors, sectaris. I Clapés se'n desdiu, en un joc de dir i desdir, en una mena de llum intermitent que en els seus moments de lucidesa ens deixa entreveure la immensitat inexistència, però sense arribar mai a fixar-ne la imatge, una llum que s'apaga i s'encén contràriament a la llum arti-

La paraula es posa a prova en els intents d'articulació de nous sentits, en les perífrasis que descriuen tot allò que no té cap nom

EL POETA ALEMANY HÖLDERLIN

ficial permanent de la fe. Si considerem que els segles -en un temps no pas de dimensions humanes- no són res més que fugacitat, ¿què és la mateixa llum solar, si no una breu aparició -la resplendor d'un llampec- condemnada a la fantasmagoria d'un haver existit sense memòria? I, en canvi, totes les classes sacerdotals en fan veritat: ens parlen de la llum com ho farien als primitius, com si ens volguessin fer viure en l'eterna infantesa de la ignorància.

"En rompre el jorn, es torna més radical el silenci. / Després, llum malaltissa, boira lenta, fred: l'inhòspit dia de la / mort de Crist -records d'infantesa".

Ja només queda, doncs, una raó per escriure: com que res autènticament verdader pot instaurar cap veritat, ens queda lluitar contra la mentida de tants com ho intenten; transformar escriure en descreure, en descàndid del poder dels que es possessionen de les paraules, dels que les infeuden, fins al punt de fer del terror de la inexistència el territori del seu domini, de fer-ne la seva força alienadora. Clapés ens situa en la nostra autèntica dimensió: ens han mentit els que ens han volgut fer creure que el pensament és un reflex transcendent que ens concedeix en l'univers una centralitat antropomòrfica. Però aquesta certesa, un cop sabuda, no és estàtica; s'ha de continuar dient per contrarestar la falsedat amb aparença de veritat dels que ho neguen, dels que continuen assaltant no ja la raó, com deia Lucaks, sinó la mera evidència.

"Prou de paraules / per dir el nom del no-res. / Torrent ebrí / de sequedat. Estremida, / morent llum".

Això és el que hem descobert: ensinistrats en l'esperança, hem hagut d'acceptar que el temps no ens és res més que tensa espera de res. *Destret* ens ho diu ben clar.

"El temps es deté just uns instants: els que et calen per comprendre que el viatge de retorn ja no el faràs tu".

L'obra de Clapés sempre ha desplegat la seva ascètica lluita del poema en el territori fronterer de la creença i del nihilisme, aquesta lluita que l'ha obligat -i obliga- a reescriure un cop i un altre cop el silenci contra la predicació, contra la consigna, contra la manipulació del llenguatge. Però també contra el fracàs i el desistiment. Una lluita radical -a pesar de la calma aparent, gairebé zen, amb què l'autor l'afronta- arrelada en un fondo sentiment de *destret*, un terme que el diccionari defineix d'una manera gairebé existencial: "Situació anguniosa, d'extrema necessitat, del

qui es veu perdut, sense possibilitat de salvació, si hom no li porta ajut". Però, ¿qui pot ajudar-nos si no és a costa de creure'ns la mentida, el miratge? A vegades -i a pesar de tot-, contra la falsificació de l'esperança i enfront de la temptadora i gratificant utilització dogmàtica de l'anhel d'un més enllà dels límits, la lluita empresa amb les paraules, i contra les paraules de la fallàcia, s'ha de resoldre en renúncia fins i tot de l'experiència de dir-se, en ascési del llenguatge. Un silenci significador no pas com a metàfora del pessimisme, sinó massa sovint necessari per posar en evidència el discurs finalista de la redempció, potser desacreditat històricament com a creença, però mutat en tantes i tan crèdules seduccions de consum. Un silenci radical per esborrar les falses promeses i alhora il·luminador de la vida de la qual ens volen apartar les prèdiques que pretenen donar nom al no-res. Perquè, ¿què fem contra la desraó de la mort, cansats de la impotència de sermons falsament consoladors, si no oposar-hi la resistència dels més íntims minuts de silenci?

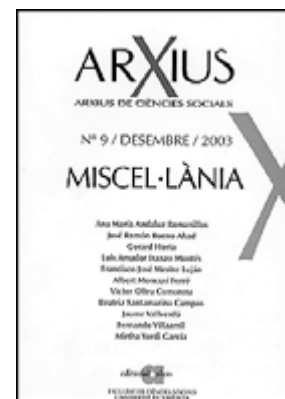
"(El poema que has acabat: / la pàgina en blanc.)"

El poeta, en aquesta lluita contra la mistificació de la vida i de l'experiència humana que es fa a través de la mistificació del llenguatge, hi ha aconseguit -i el seu to meditatiu ho demostra ben clarament-, al llarg d'una obra que comença a tenir un gruix considerable i que caldria recollir en la seva totalitat, mantenir-hi un equilibri insòlit entre l'oració i la blasfèmia. Un equidistància que, amb l'assumpció serena dels límits -una assumpció que remet al coneixement oriental-, fuig tant del gregarisme com del solipsisme i fa habitable, amb el ressò de l'altre en l'altre, la insoluble soledat de tots nos/altres.

"Esborres / tot escrivint el silenci / i ets full blanc / sense ombra, / murada que sagna (sempre): / afany de ser un altre. L'altre".

EL QUIOSC

PEPO TAMARIT

Arxius. Número 9. EDITORIAL AFRERS. València, desembre, 2003.

La revista *Arxius de Ciències Socials* ens ofereix articles (com ara el de Gerard Horta (*El porter davant de l'abisme*), el de Jaume Vallverdú (*Religió, política y construcción étnica en Chiapas*) i, entre d'altres, el de Mirtha Yordi (*Perspectivas y desafíos del desarrollo social*).

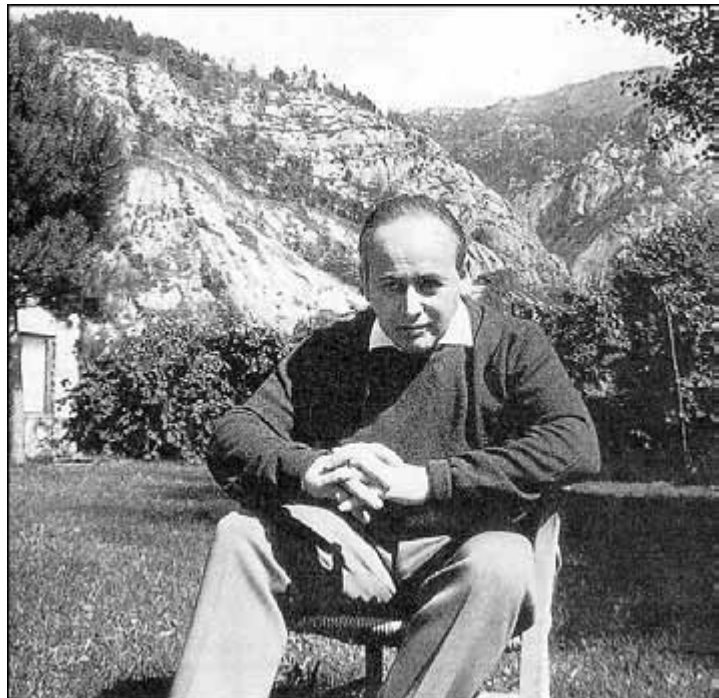
L'Avenç. Número 289. L'AVENÇ, SL. Barcelona, març, 2004.

El dossier central està dedicat a *La quadratura del gòtic. Catedrals catalanes*. Fèlix Fanés signa un article en què fa una comparativa entre les obres de Josep Pla i Nikolai Gógol. També s'hi comenta l'exposició de Torres-García al Museu Picasso de Barcelona.

Lateral. Número 110. LATERAL EDICIONES, SL. BARCELONA, FEBRER, 2004.

Hi trobarem una entrevista al periodista nord-americà David Rieff. Un poema de Manuel Forcano, guanyador de l'últim Carles Riba, comentat pel seu amic Hèctor Bofill. Una macedònia de les crítiques publicades d'*El fin de la locura*, de Jorge Volpi.

PAUL CELAN VA ESTAR VINCLAT AL SURREALISME I AL POSTSIMBOLISME